DISPARITĂȚI ÎN STRUCTURA BUGETELOR LOCALE DIN REGIUNEA DE SUD A REPUBLICII MOLDOVA

DISPARITIES IN THE STRUCTURE OF LOCAL BUDGETS IN THE SOUTH REGION OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

CZU: 336.14:352:351.72:336.2(478) **https://doi.org/10.59295/spd2025j.88**

Veronica RAILEAN
ORCID: 0000-0002-1416-8707
E-mail: veronica_pvp@mail.ru
Institutul de Ecologie și Geografie,
Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, Republica Moldova

Summary. *This paper examines the structure of local budgets in the South Region of the Republic of Moldova, highlighting territorial disparities in financial autonomy and resource distribution in 2024. Using comparative analysis based on official financial data, the study identifies significant differences in the share of own revenues and the extent of reliance on interbudgetary transfers across districts and between urban and rural areas. The findings reveal a prevalent dependency on state transfers, with own revenues constituting only 25% of total revenues in the region. The research emphasizes the need to enhance the local fiscal base and improve the efficiency of resource allocation to reduce regional imbalances and strengthen local financial autonomy.*

Keywords: *budget, expenses, finances, income.*

INTRODUCERE

Regiunea de Sud a Republicii Moldova ocupă o suprafață de ≈9,2 mii km², ceea ce reprezintă ≈27% din teritoriul țării și cuprinde opt raioane cu 310 localități, inclusiv: 13 orașe și 297 localități rurale, grupate în 200 de comune. Regiunea de Sud a Republicii Moldova este caracterizată printr-o diversitate economică, socială și geografică, ceea ce ne oferă un cadru relevant pentru analiza diferențiată a structurii veniturilor și cheltuielilor publice la nivel local. Deși cadrul legislativ existent prevede mecanisme de descentralizare fiscală și autonomie financiară, realitățile teritoriale evidențiază o persistență a disparităților inter-raionale, manifestate atât prin structura inegală a veniturilor proprii, cât și prin variații semnificative în volumul și structura transferurilor interbugetare.

Demersul științific de față își propune o analiză comparativă inter-raională a bugetelor locale din Regiunea de Sud a Republicii Moldova, cu scopul de a identifica și explica disparitățile existente în structura veniturilor proprii și transferurilor executate de la bugetul de stat, precum și în prioritățile bugetare reflectate prin distribuția funcțională a cheltuielilor. Analiza este orientată spre evidențierea

acelor caracteristici structurale și funcționale care reflectă capacitatea diferențiată a autorităților locale de a acumula resurse proprii, de a atrage resurse financiare externe și de a distribui fondurile disponibile în conformitate cu prioritățile locale de dezvoltare.

MATERIAL ȘI METODĂ

Cadrul teoretico-metodologic al cercetării este fundamentat pe o abordare interdisciplinară, ancorată în trei teorii de referință. În primul rând, teoria finanțelor publice descentralizate, formulată de Wallace E. Oates [1] și consolidată prin contribuțiile lui Richard A. Musgrave [2], susține ideea că descentralizarea responsabilităților fiscale către nivelul local conduce la o alocare mai eficientă a resurselor publice, întrucât autoritățile locale sunt mai bine poziționate pentru a răspunde nevoilor populației. În al doilea rând, teoria capacității fiscale, promovată de Charles E. McLure Jr. [3] și Richard M. Bird [4], analizează potențialul financiar al autorităților locale, în funcție de baza economică și gradul de urbanizare, subliniind riscul apariției dezechilibrelor bugetare între unitățile teritoriale cu profiluri economice divergente. În al treilea rând, teoria dezvoltării regionale, fundamentată pe lucrările lui Gunnar Myrdal, Albert O. Hirschman [5] și John Friedmann [6], oferă un cadru explicativ privind tendințele de polarizare economică, accentuând necesitatea unor intervenții publice menite să reducă disparitățile spațiale și să susțină teritoriile aflate în dificultate structurală.

Metodologia aplicată în cadrul studiului are la bază analiza comparativă a datelor financiare colectate din surse oficiale ale Ministerului Finanțelor al Republicii Moldova [7] și presupune utilizarea unui set de indicatori relevanți, precum: ponderea veniturilor proprii în structura veniturilor totale, volumul și structura veniturilor și cheltuielilor, capacitatea de finanțare a cheltuielilor din venituri proprii.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

În anul 2024, structura veniturilor și cheltuielilor autorităților publice locale din Regiunea de Sud a Republicii Moldova relevă o dependența de transferuri pentru a menține echilibrul bugetar. Regiunea, în ansamblul ei, a înregistrat venituri totale în valoare de circa 5952 mil. MDL, în timp ce cheltuielile și activele nefinanciare s-au ridicat la aproape 5879 mil. MDL. Aceste date reflectă un ușor excedent bugetar, ceea ce sugerează o gestiune relativ echilibrată a resurselor financiare.

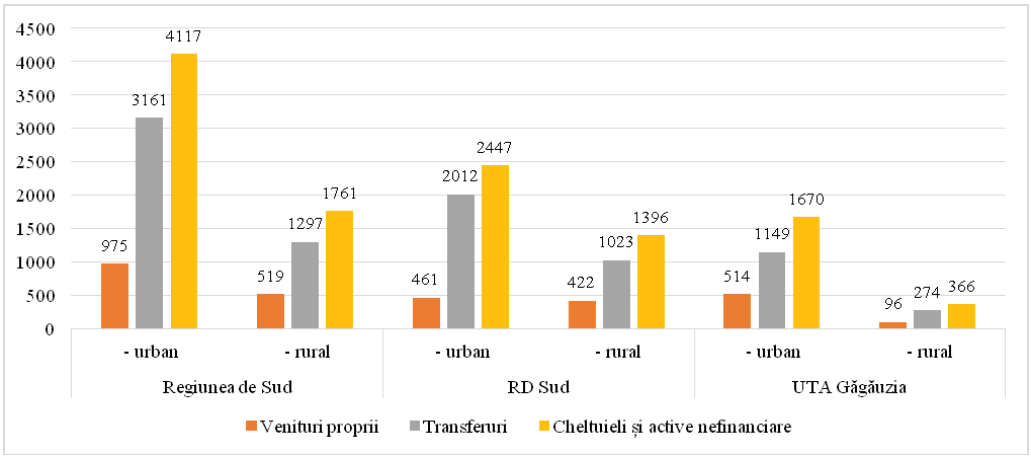

Figura 1. Structura veniturilor și cheltuielilor autorităților publice locale din Regiunea de Sud, RD Sud și UTA Găgăuzia, anul 2024, mil. MDL.

Sursa: Elaborat de autor după Raportul privind executarea veniturilor și cheltuielilor APL-urilor [7]

Totuși, o analiză detaliată a componenței veniturilor, în regiunea de studiu, evidențiază o dependență substanțială de transferurile bugetare. Aproximativ ¾ din veniturile totale, ale Regiunii de Sud, provin din transferuri de la bugetul de stat, în timp ce veniturile proprii ale autorităților publice locale reprezintă doar ¼. Acest raport indică un grad scăzut de autonomie financiară, reflectând faptul că majoritatea administrațiilor publice locale nu dispun de suficiente surse proprii pentru a-și acoperi cheltuielile.

Această situație este și mai accentuată în Regiunea de Dezvoltare Sud (RD Sud), unde veniturile proprii constituie doar 22,5% (883 mil. MDL) din totalul veniturilor (3918 mil. MDL), în timp ce transferurile reprezintă 77,5% (3035 mil. MDL). În schimb, UTA Găgăuzia se distinge printr-o pondere mai mare a veniturilor proprii ≈30% (610 mil. MDL) ceea ce denotă un grad mai înalt de capacitate de autofinanțare.

Cu toate acestea, echilibrul bugetar în UTA Găgăuzia este unul negativ, cheltuielile depășesc ușor veniturile totale, ceea ce conduce la un mic deficit. Diferențele dintre mediul urban și cel rural sunt prezente, deși, în general, mediul urban este perceput ca având o capacitate mai mare de generare a veniturilor, la nivelul regiunii de studiu constituie 23,6% în localitățile urbane și 28,6% în localitățile rurale. În cazul RD Sud, în localitățile rurale ponderea veniturilor proprii în totalul veniturilor constituie 29,2%, iar în localitățile urbane – 18,6%. În localitățile urbane din UTA Găgăuzia, ponderea veniturilor proprii în veniturile totale constituie 30,9%, iar 26% în localitățile rurale.

Capacitatea de autofinanțare a cheltuielilor din venituri proprii este scăzută, astfel, la nivelul Regiunii de Sud, acest indicator constituie 25,4%, inclusiv: 23,7% în mediul urban și 29,4% în cel rural. RD Sud are o capacitate de autofinanțare a cheltuielilor de

23%, iar UTA Găgăuzia de 30%. Analiza veniturilor și cheltuielilor autorităților locale din Regiunea de Sud pentru anul 2024 evidențiază o realitate financiară mixtă: pe de o parte, bugetele sunt în general echilibrate sau chiar ușor excedentare, dar pe de altă parte, acest echilibru este susținut de transferurile bugetare, nu de capacitatea de autofinanțare a administrațiilor locale. În perspectiva consolidării autonomiei financiare locale, se impune stimularea veniturilor proprii, fie prin îmbunătățirea colectării, fie prin diversificarea surselor financiare locale.

Analiza veniturile și cheltuielile raioanelor din Regiunea de Sud a Republicii Moldova pentru anul 2024 evidențiază o imagine complexă a distribuției resurselor publice, a gradului de autonomie financiară a unităților administrativ-teritoriale și a eficienței utilizării fondurilor publice la nivel local, atât în mediul urban, cât și rural.

Din datele tabelului de mai jos (tabelul nr. 1) se poate observa că există disparități în structura bugetelor, atât între raioane, cât și la nivel urban și rural.

Tabelul 1. Structura veniturilor și cheltuielilor autorităților publice locale din raioanele din Regiunea de Dezvoltare Sud, anul 2024, mil. MDL.

Raionul	mil. MDL				%			
	VT	VP	T	C	VP/VT	T/VT	VT/C	VP/C
Raionul Basarabeasca	**162**	**33**	**128**	**164**	**20,6**	**79,4**	**98,7**	**20,4**
- urban	108	19	89	113	17,3	82,7	96,0	16,6
- rural	54	15	39	51	27,3	72,7	104,9	28,6
Raionul Cahul	**994**	**274**	**721**	**984**	**27,5**	**72,5**	**101,1**	**27,8**
- urban	638	148	489	642	23,2	76,8	99,3	23,1
- rural	357	126	231	342	35,2	64,8	104,5	36,8
Raionul Cantemir	**449**	**73**	**376**	**449**	**16,2**	**83,8**	**99,9**	**16,2**
- urban	247	28	218	255	11,5	88,5	96,8	11,1
- rural	202	44	158	195	21,9	78,1	103,9	22,8
Raionul Căușeni	**683**	**134**	**550**	**659**	**19,5**	**80,5**	**103,7**	**20,3**
- urban	444	78	366	428	17,6	82,4	103,6	18,2
- rural	240	55	184	231	23,1	76,9	103,9	24,0
Raionul Cimișlia	**399**	**95**	**304**	**380**	**23,8**	**76,2**	**105,2**	**25,1**
- urban	256	51	205	242	20,0	80,0	106,0	21,2
- rural	143	44	99	138	30,6	69,4	103,8	31,8
Raionul Leova	**374**	**77**	**297**	**368**	**20,6**	**79,4**	**101,5**	**20,9**
- urban	232	44	188	226	18,8	81,2	102,4	19,2
- rural	142	34	108	142	23,6	76,4	100,1	23,7
Raionul Ștefan Vodă	**516**	**113**	**403**	**502**	**21,9**	**78,1**	**102,8**	**22,5**

- urban	288	36	251	278	12,5	87,5	103,3	13,0
- rural	229	77	152	224	33,6	66,4	102,2	34,4
Raionul Taraclia	**341**	**85**	**256**	**338**	**25,0**	**75,0**	**100,9**	**25,2**
- urban	262	57	205	263	21,7	78,3	99,5	21,6
- rural	79	28	51	74	35,8	64,2	105,9	37,9

* Notă: VT – venituri totale, VP – venituri proprii, T – transferuri, C – cheltuieli,
Sursa: Elaborat de autor după Raportul privind executarea veniturilor și cheltuielilor APL-urilor pentru anul 2024 [7]

În raionul Basarabeasca persistă o dependență acută de transferurile de la bugetul de stat, întrucât doar 20,6% din veniturile totale provin din surse proprii. Această dependență este mai pronunțată în mediul urban, unde ponderea veniturilor proprii în total este de numai 17,3%, față de 27,3% în rural. Veniturile totale nu acoperă cheltuielile din localitățile urbane (96%), ceea ce duce la formarea unui deficit bugetar, totodată, în localitățile rurale se înregistrează un excedent de 104,9%.

Raionul Cahul se remarcă prin cea mai mare valoare absolută a veniturilor și cheltuielilor din regiune, cu peste 994 mil. MDL venituri totale. Deși 27,5% din veniturile totale provin din surse proprii, mediul rural are un nivel relativ mai mare de autonomie (35,2%) comparativ cu urbanul (23,2%). Ceea ce se datorează unui grad mai mare de colectare a taxelor locale și a unei dezvoltări economice locale în satele raionului Cahul.

În raionul Cantemir se înregistrează unul dintre cele mai scăzute niveluri de autonomie financiară, cu doar 16,2% venituri proprii în total, și un grad ridicat de dependență de transferuri (83,8%). Localitățile din mediul urban sunt deosebit de vulnerabile din punct de vedere financiar, cu doar 11,5% venituri proprii, fapt ce implică o capacitate redusă de autofinanțare și un risc ridicat în cazul reducerii transferurilor de la bugetul de stat. Mediul rural, deși cu un grad mai mare de autonomie (21,9%), nu compensează dezechilibrul general.

O structură a veniturilor publice similară cu media regională se menține în raionul Căușeni, având o pondere a veniturilor proprii de 19,5%. Este de remarcat echilibrul relativ între urban și rural, deși ruralul este ușor mai performant în ceea ce privește capacitatea proprie de generare a veniturilor. Cheltuielile sunt acoperite din venituri proprii, cu o rată de autofinanțare a totalului cheltuielilor de 20,3%.

Raionul Cimișlia prezintă o capacitate mai mare de autofinanțare, cu 23,8% venituri proprii în total. Mediul rural iese în evidență cu o pondere de 30,6%, semnificativ peste cea din localitățile urbane (20%). Veniturile acoperă chiar mai mult decât cheltuielile (105,2%), datorită nevalorificării resurselor disponibile.

Cu o pondere modestă a veniturilor proprii în venituri totale de 20,6%, raionul Leova are un buget ușor echilibrat. În localitățile urbane constituie 18,8% și în cele rurale 23,6%. Totuși, raportul veniturilor totale la cheltuieli este aproape de 100%, ceea

ce indică o echilibrare prudentă a bugetului, fără acumularea de rezerve sau excedente semnificative.

La fel și raionul Ștefan Vodă are o structură financiară echilibrată, cu o pondere de 21,9% venituri proprii, însă diferențele între urban și rural sunt foarte pronunțate: doar 12,5% în urban, față de 33,6% în rural. Această discrepanță ridică întrebări privind politica fiscală locală, gradul de colectare a taxelor și nivelul de dezvoltare economică între cele două medii. Localitățile din mediul rural sunt mai autonome financiar decât orașele.

Raionul Taraclia este printre cele mai performante din punct de vedere al veniturilor proprii, cu o pondere de 25%. Localitățile rurale contribuie semnificativ la această performanță, cu 35,8% venituri proprii în total. De asemenea, veniturile totale sunt aproape egale cu cheltuielile (100,9%), ceea ce indică o administrare echilibrată și prudentă a finanțelor publice.

Structura veniturilor și cheltuielilor Regiunii de Sud

În Regiunea de Sud, veniturile totale constituie cca 5952 mil. MDL, inclusiv: venituri proprii – 1494 mil. MDL, cu o pondere în veniturile totale este de ≈25%. Acest indicator reflectă o autonomie financiară redusă a autorităților locale, acestea depinzând în proporție de circa 75% de transferurile de la bugetul de stat sau din alte surse publice. Această tendință este și mai accentuată în mediul rural, unde veniturile proprii reprezintă doar 23,6% din veniturile totale, în timp ce în mediul urban ponderea acestora este mai ridicată – 28,6%. Această disparitate denotă o capacitate mai mare a administrațiilor urbane de a genera venituri proprii, cel mai probabil datorită unei baze impozabile mai dezvoltate (inclusiv din activități comerciale și servicii).

Cele mai importante surse de venituri proprii sunt impozitele pe venit, care aduc 962 mil. MDL – adică ≈2/3 din totalul veniturilor proprii ale regiunii, ceea ce reflectă o dependență substanțială de veniturile salariale ale populației active. Impozitele pe proprietate și cele pe mărfuri și servicii contribuie într-o măsură mult mai modestă. Impozitul pe proprietate, de exemplu, are o valoare totală de 104 mil. MDL, ceea ce reflectă o bază impozabilă redusă, adică un număr redus de proprietăți impozitate care au o valoare impozabilă mică. În mod similar, impozitele și taxele pe mărfuri și servicii însumează 187 mil. MDL, ceea ce semnalează o activitate economică comercială slabă, în special în mediul rural. Granturile primite, veniturile din proprietăți și cele din vânzarea mărfurilor și serviciilor contribuie marginal la bugetele locale, iar contribuțiile sociale și de asigurare medicală lipsesc complet deoarece sunt încasate și gestionate la nivel central.

Transferurile, în valoare totală de 4458 mil. MDL, sunt vitale pentru finanțarea locală. În medie, acestea constituie 75% din veniturile totale ale regiunii, iar în unele zone această proporție este chiar mai mare. Transferurile între bugetul de stat și bugetele locale sunt predominante (aproape 3922 mil. MDL), urmate de cele între bugetele locale din cadrul aceleiași unități administrativ-teritoriale, iar transferurile interregionale sunt nesemnificative, aproape inexistente. Această dependență ridicată de transferuri reflectă

o vulnerabilitate sistemică a finanțelor locale, mai ales în contextul în care eventuale reduceri sau întârzieri ale transferurilor ar putea afecta direct capacitatea de funcționare a autorităților.

Cheltuielile și activele nefinanciare ale regiunii constituie 5879 mil. MDL, fiind aproape echivalente cu veniturile totale. Structura cheltuielilor este dominată de cheltuielile de personal, care reprezintă 3280 mil. MDL, adică peste 55% din total. Această pondere ridicată indică faptul că bugetele locale sunt orientate preponderent spre menținerea aparatului administrativ și a instituțiilor de servicii publice (educație, sănătate etc.). Bunurile și serviciile ocupă un loc secundar, cu aproximativ 542 mil. MDL, iar prestațiile sociale (192 mil. MDL) și cheltuielile cu subvențiile și granturile (împreună sub 32 mil. MDL) sunt relativ modeste. Este de remarcat existența unor cheltuieli de achiziționare a unor mijloace fixe și stocuri de materiale circulante, ceea ce reflectă o anumită investiție în infrastructură, deși valorile nu sunt foarte mari (aproximativ 800 mil. MDL pentru mijloace fixe și 400 mil. MDL pentru stocuri). Un aspect interesant, îl constituie categoria de cheltuieli – activele neproductive, cu valoare negativă (-38 mil. MDL), ceea ce semnalează fie o reevaluare contabilă negativă a unor active, fie o ieșire din patrimoniu a unor bunuri (terenuri) fără înlocuire.

CONCLUZII

Analiza comparativă a veniturilor și cheltuielilor autorităților publice locale din Regiunea de Dezvoltare Sud a Republicii Moldova pentru anul 2024 relevă o serie de constatări importante privind disparitățile structurale bugetare, capacitatea financiară, autonomia bugetară și eficiența gestionării resurselor publice la nivel teritorial. Rezultatele cercetării indică discrepanțe evidente între raioane, dar și în interiorul acestora, între localitățile urbane și cele rurale.

Variabilitatea ridicată a capacității de autofinanțare a unităților administrativ-teritoriale reflectă o corelație slabă între statutul urban/rural și performanța financiară. Totodată, majoritatea localităților analizate reușesc să mențină un echilibru bugetar relativ stabil, ceea ce denotă o gestiune prudentă a resurselor disponibile.

Structura cheltuielilor reflectă o orientare majoritară spre acoperirea costurilor de funcționare a instituțiilor publice locale, în special a cheltuielilor de personal, în detrimentul investițiilor în infrastructură sau servicii publice de dezvoltare.

REFERINȚE:

1. Oates, W.E. (1972). *Fiscal federalism*. New York: Harcourt Brace Jovanovich. Disponibil online: https://www.cambridge.org/core/journals/american-political-science-review/article/abs/fiscal-federalism-by-oates-wallace-e-new-york-harcourt-brace-jovanovich-1972-pp-256-795/4A4792497E127D903CE8347AFCCDB958

2. Musgrave, R. A. (1959). *The theory of public finance: A study in public economy*. New York: McGraw-Hill. Disponibil online: https://www.jstor.org/stable/23406751
3. McLure, C. E. Jr. (1995). *The assignment of revenues and expenditures in intergovernmental fiscal relations*. Disponibil online: https://www.researchgate.net/publication/252586054_The_Assignment_of_Revenues_and_Expenditures_in_Intergovernmental_Fiscal_Relations
4. Bird, R. M., & Tarasov, A. (2004). Closing the gap: Fiscal imbalances and intergovernmental transfers in developed federations. *Environment and Planning C: Government and Policy*, 22(1), 77–102. Disponibil online: https://www.researchgate.net/publication/23542397_Closing_the_gap_fiscal_imbalances_and_intergovernmental_transfers_in_developed_federations
5. Myrdal, G. (1957). *Economic theory and underdeveloped regions*. London: Duckworth. Disponibil online: https://books.google.co.in/books/about/Economic_Theory_and_Under_developed_Regi.html?id=aRdgAAAAIAAJ&redir_esc=y#:~:text=Discusses%20economic%2C%20social%20and%20political,developed%20and%20under%2Ddeveloped%20countries.
6. Friedmann, J. (1966). *Regional development policy: A case study of Venezuela*. Cambridge, MA: MIT Press. Disponibil online: https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1080/00420986720080601
7. Raportul privind executarea veniturilor și cheltuielilor APL-urilor pentru anul 2024 https://buget.mf.gov.md/ro/rapoartebugetare.

N.B. *Rezultatele cercetărilor prezentate în acest articol au fost obținute în cadrul Proiectului Instituțional „Sporirea securității ecologice și rezilienței geo-ecosistemelor la modificările actuale de mediu” și Proiectului Tinerii Cercetători 2024-2025 „Impactul schimbărilor climatice asupra gestionării resurselor de apă din Republica Moldova” cu cifrul 24.80012.7007.07TC.*